

5458

FLORA DE CATALUNYA

Família 59. — UMBEL·LÍFERES JUSS.

(*Umbel·líferes*, terme botànic, com *crucíferes*; de *umbel·la*, dimin. de *umbra*, com *cupulífera*, de *cuppula*. El castellà diu demés *aparasolado*, de *parasol* o *quitasol* (1).)

Plantes de flors hermafrodites, rarament polígames o dioiques, quasi sempre en *umbel·la* i freqüentment involucrada; calze adherent, de llim nul, 0-5-dentat; corol·la de 5 pètals iguals o els 2 externs més grans, caducs, enters o escotats, plans i freqüentment amb 1 lòbul encorbat; 5 estams epiginis, 2 estils divergents sostinguts per un disc deprimat o cònic (*estilopodi*); fruit format per 2 aquenis llisos, guarnits de 5 o 9 costelles \pm sortides, de vegades alats o espinosos, soldats per una de les cares (*commissura*) i separant-se a la maturitat de baix a dalt, restant adherits per l'apex a un eix central (*columneta*); espais intercostals dels aquenis amb canals resinífers, visibles en la secció transversal del fruit: herbes, rarament arbustes, de fulles simples, generalment dividides, embeinadores; troncs estriats, solcats, sovint fistulosos. Ordinàriament són aromàtiques o viroses, excitants o alimentícies.

1	}	Flors en 1-3 verticils sobre peduncles axil·lars, filiformes, més curts que'ls pecíols; fulles peltato-fistonades, fruit comprimit, aquenis amb 5 costelles filiformes Hydrocotyle.
		Flors en capítols solitaris o reunits en umbel·la irregular, fruit cobert d'agullons ganxuts o d'escames blanques 2.
		Flors en umbel·la, simple o composta 3.
2	}	Fruit globulós, eriçat d'agullons ganxuts; fulles generalment totes radicals, planta inermes Sanícula.
		Fruit ovoide, escamós; tronc fullós, planta espinosa . . . Eryngium.
3	}	Fulles enteres, coriàcies; flors grogues, fruit ovoide comprimit (2), aquenis amb 5 costelles filiformes Bupleurum.
		Fulles palmatipartides, flors blanques o rosades, fruit subprismàtic, de secció transversal circular; aquenis amb 5 costelles inflades, plicatodentades Astrantia.
		Fulles pinnati- o bi- o tripinnatisectes 4.

(1) *Helosciadium* ve a ésser la expressió tècnica grega d'una umbel·lífera dels pantans,
 (2) Aplastat perpendicularment a la *commissura*.

Umbel·líferes.

4	{	Flor central de cada umbel·la hermafrodita i assegurada, les laterals masculines i pedicel·lades; fulles, involucre i sèpals espinosos,
Echinóphora.
		Varies flors fèrtils a cada umbel·la 5.
5	{	Aquenís amb agullons, calze de 5 dents distintes 6.
		Aquenís sense agullons 11.
6	{	Fol·líoles de l'involucre pinnatisectes, umbel·la de 8-40 radis, fruit deprimít ⁽¹⁾ , costelles secundàries alades, amb agullons quasi seriats; cara commissural de la llavor plana Daucus.
		Fol·líoles de l'involucre enteres o nul·les o algunes pinnatífides 7.
7	{	Fruit deprimít, cara commissural de la llavor plana, costelles secundàries carenades, amb agullons 2-3 seriats; dents del calze alenades, fulles 2-3 pinnatisectes, bràcties de l'involucre enteres . . Orlaya.
		Fruit comprimit 8.
8	{	Cara commissural de la llavor quasi plana, costelles secundàries amb agullons robustos, ganxuts, uniseriats, les primàries cobertes de vetes blanquinoses Durieuia.
		Cara commissural de la llavor canaliculada 9.
9	{	Secció transversal del fruit en forma de un 8, costelles primàries i secundàries consemblants, amb agullons 2-3 seriats; dents del calze setàcies, fulles pinnatisectes Turgenia.
		Secció transversal del fruit el·líptica, costelles primàries filiformes, les secundàries alades o nul·les; dents del calze lanceolades 10.
10	{	Costelles secundàries alades, amb agullons, generalment 1-seriats; fruit més gran, de 3 mm.; involucre nul o bé oligofil Cáucalis.
		Costelles secundàries imperceptibles, amb agullons multiseriats; fruit de 2 a 3 mm., involucre oligofil Torilis.
11	{	Plantes dioiques, fruit ovoide, comprimit; costelles filiformes, pètals de les flors masculines caragolats cap endins, els de les femenines simplement replegats; involucre nul o monofil Trinia.
		Plantes de flors hermafrodites o polígames 12.
12	{	Aquenís sense costelles, llisos o coberts de petits tubèrculs ganxuts prolongats en bec que porta 10 costelles, més curts que'ls aquenís; involucre nul o bé oligofil Anthriscus.
		Aquenís amb 9 costelles 13.
		Aquenís amb 5 costelles 16.

(1) Aplanat paral·lelament a la *comissura*.

FLORA DE CATALUNYA

Umbel·líferes.

- 13 { Costelles secundàries no alades 14.
 { Costelles secundàries, al menys les marginals, alades; les primàries
 filiformes 15.
- 14 { Calze de llim nul, fruit dídim, aquenis subglobulosos, amb 5 vetes i
 costelles secundàries rugoso-glanduloses, poc sortides . . . **Bífora.**
 { Calze de 5 dents desiguals, persistents; fruit globós, costelles primàries
 flexuoses, les secundàries carenades **Coriandrum.**
 { Calze de 5 dents iguals, curtes; fruit oblong, costelles primàries i se-
 cundàries totes iguals, sortides **Siler.**
- 15 { Fruit de secció transversal-el·líptica, aquenis amb les 4 costelles se-
 cundàries alades, flors blanques o rosades, involucre polifil,
Laserpitium.
 { Fruit de secció transversal-sublinear, solament les 2 costelles secundà-
 ries marginals, alades, i les dorsals filiformes; flors grogues, involu-
 cre nul o bé oligofil **Thapsia.**
- 16 { Aquenis amb costelles alades 17.
 { Aquenis amb costelles \pm sortides, però no alades 27.
- 17 { Fruit comprimit, les 3 costelles dorsals alades, les marginals poc sor-
 tides; calze de 5 dents, planta de 1-2 m., involucre polifil,
Molopospermum.
 { Fruit deprimit 18.
- 18 { Aquenis amb les 5 costelles alades, calze de llim nul, planta de
 2-5 dm., involucre nul o monofil **Selinum.**
 { Aquenis solament amb les 2 costelles marginals alades 19.
- 19 { Costelles marginals aproximades, flors groguenques, umbel·la de 8-15 ra-
 dis, involucre i petit involucre polifil **Levísticum.**
 { Costelles marginals lleugerament entreobertes, flors blanques, umbel·les
 de 20-40 radis, involucre nul o bé oligofil, petit involucre polifil,
Angélica.
- 20 { Plantes glabres, fulles inferiors 1-4 pinnatisectes 21.
 { Plantes peludes o pubescents, fulles lobades o pinnatisectes 24.
- 21 { Plantes anuals, d'arrel prima; flors grogues, umbel·les de 15-30 radis,
 fulles 3-pinnatisectes, en lacínies filiformes **Anethum.**
 { Plantes perennes, d'arrel gruixuda 22.
- 22 { Llim del calze i involucre nuls, flors blanquinoses, pètals escotats,
 arrel tuberosa **Imperatoria.**
 { Llim del calze 5-dentat 23.

